

Výstava Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské

univerzity v Opavě

Daniel Poláček

Divadlo Reduta, Zelný trh 5, Brno, 31. 3. – 2. 5. 2010. Otevřeno denně 10-18 hodin.

Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě slaví své 20leté jubileum. U příležitosti těchto významných kulatin vznikla rozsáhlá výstava fotografií, kde je prezentován výběr prací těch nejlepších studentů dané školy, která si za dobu své existence vydobyla prestižní postavení v tuzemsku i v zahraničí. Uvedenou výstavu opavského ITF můžete shlédnout v Brně v divadle Reduta do 2. května 2010. Po skončení brněnské expozice tato výstava v redukovaných reprízách zamíří dále do Prahy, Ostravy, Bratislavy, Kolína nad Rýnem a Oxfordu.

V přízemí brněnské expozice fotografií nalezneme převážně portrétní a konceptuální cykly, jež bychom mohli zařadit do kategorie aranžované fotografie. Z autorů, kteří zde vystavují své práce, zmiňme například Terezu Vlčkovou, Barboru a Radima Žůrkovi, Andreje Balca či Jaroslava Kociána.

Tereza Vlčková zde vystavuje několik fotografií ze svého cyklu „Two“ (cyklus vznikl v rámci bakalářské práce autorky v roce 2008), který je věnován mrazivě působivým portrétům identických dvojčat. Působivost těchto fotografií také zvyšuje zasazení postav dívčích dvojčátek do exteriérů s mysteriálním nádechem (například lesní kořeny anebo křoví na polní mezi) a práce s měkkým osvětlením zábleskových jednotek. Vlčková tak se svými snímky dvojčat volně navázala na slavnou fotografii dvojčat („Identical Twins“), kterou zhotovila americká fotografka Diane Arbus v roce 1967.

Kulis netradičních exteriérů (v tomto případě se jedná o motiv polní krajiny) také využívá cyklus „Zástupní“ (2008 – 2010), za jehož vznikem stojí tvůrčí tandem Barbory a Radima Žůrkových. Cyklus „Zástupní“ tvoří portréty dětských modelů, které mají fiktivně představovat různé celebrity (například tenista Boris Becker, zpěvák Michael Jackson či kun-fu herec Bruce Lee) v jejich dětském věku. Kombinace profesionálního, leč jakoby záměrně sterilního nasvícení dětských modelů a jejich zasazení do prostředí typicky české polní krajiny, vytváří působivý kontrast. Některé snímky Žůrkových působí podobným stylem, jako například některé fotografie od holandského postmodernistického fotografa Erwina Olafa. Dodejme, že tato série snímků přinesla jejím autorům velký vřelý ohlas jak v Čechách tak v zahraničí.

Vavřínů mezinárodního ocenění se rovněž dočkala série snímků „Domésticas“ (2008) od slovenského fotografa Andreje Balca, kterou, prostřednictvím několika vybraných fotografií, můžeme rovněž nalézt v přízemí divadla Reduta. Jedná se o fotografie střední a vyšší společenské vrstvy obyvatel Brazílie a jejich služebnictva. Andrej Balco byl za tento cyklus barevných fotografií s jasným sociálním kontextem, jenž vytvořil na základě speciálního grantu EU Culture, oceněn na mezinárodní soutěži FRAME.

V přízemí mohou pozornost diváka rovněž zaujmout například práce Jaroslava Kociána, který zde

předkládá originálně pojaté portréty svých příbuzných. Kocián na barevných fotografiích zachytil příslušníky své rodiny, které portrétoval v netypickém prostředí s výrazným využitím zábleskových světél. Takto pojaté portréty rodiny jsou prosycené zvláštním neklidem, který z nich přímo sálá. Ke stylizačně nejzdařilejším snímkům patří například portrét Kociánova bratra na poli, snímek strýce stojícím v obleku v rybníce či fotografie Kociánovy neteře, která se zároveň ocitla jako titulní fotografie na plakátu celé výstavy.

Cit pro tvorbu minimalisticky působících fotografií s výrazně výtvarným akcentem v sobě nezapřou fotografie od Evy Pospěchové a Jana Mahra.

Pospěchová (studentka prvního ročníku na ITF) na výstavě prezentuje svůj cyklus „6 zátiší“. V zátiších se objevují různé jednoduché předměty (například bubliny, skleněné banky, kroužky, chirurgické rukavice apod.), z nichž se část těchto předmětů jakoby vznáší v prostoru. Pospěchová ve fotografiích vkusně pracuje s barvou a nízkou hloubkou ostrosti a celkově se jí podařilo vytvořit mile a snově působící zátiší.

Nápadité řešení rovněž předkládá Jan Mahr (cyklus „Syntetic“, 2009), který abstraktním způsobem exponuje různé kuchyňské a kosmetické potřeby (například barevná pítka, tyčky pro čištění uší apod.) pro domácnost, které fotografuje v jejich původním balení. Na jeho fotografiích, pojatých jako osobité pocty různým abstraktním malířům, pak například působí povrch obyčejné kuchyňská houbičky jako umělý trávník apod.. Autor rovněž své fotografie ozvláštňuje typografickými prvky.

Nejvíce vystavených fotografií můžeme shlédnout v prvním patře Reduty. V poschodí se spíše setkáme s dokumentárně laděnými fotografiemi. I když jsou zde i zářné výjimky, jakými jsou například originálně stylizované fotografie módy od talentované fotografky Báry Prášilové (autorka letos obdržela prestižní ocenění Czech Grand Design). Vyzývavé snímky se silným erotickým nábojem nám předkládají díla Vladimíra Novotného (cyklus *Orgasmus*; 2009-2010 – série několika zvětšenin z televizní obrazovky), na které v podobném duchu navazují syrové fotografie od Martina Cába Tyto Cábovy snímky se zaměřují na vykořeněnou sexualitu moderní společnosti, jež je produktem života stráveném v neustálém spěchu, odcizení a osamění (cyklus *Love is Art / Life is Porn*; 2009).

Nelze si zde nevšimnout snímku Filipa Zawady z cyklu „Wooden Anniversary“ (klauzurní práce za 2. ročník; 2009), na kterém vystupuje akt těhotné ženy, který na diváka působí naléhavě i depresivně zároveň díky svému drsnému zpracování.

Jako velmi zdařilou lze označit sérii fotografií „Z následujících důvodů“ (klauzurní práce za 2. ročník; 2009) od Jonáše Richtera, u které je příznačná montáž dvou zdánlivě nesouvisejících fotografií zobrazující převážně urbanistické motivy. Tyto fotografie (některé z nich byly zjevně aranžované) spolu hodně kontrastují a jako celek na diváka působí určitým tajemnem (například snímek se s postavou ženy stojící v kanále).

Na výstavě lze objevit také některé fotografie z oceněné série (Czech Press Photo 2009; kategorie umění a zábava) „Yes, It Happened“ od Matěje Třešnáka, ze které číší kompoziční čistota a smysl pro zachycení rozhodujícího okamžiku a dynamiky akce. Autor dokumentoval v zahraničí komunitu majitelů starých automobilů, kteří o víkendech pořádají v opuštěných pískovnách retroakce ve stylu padesátých let.

Jeden z brilantů uvedené výstavy je prezentace módních fotografií („Fashion“; klauzurní práce za 4. ročník; 2008) od již zmiňované Bary Prášilové, která je považovaná, spolu s Štěpánkou Stein a Salimem Issou nebo Adamem Holým za největší talent současné módní fotografie. Módní snímky Prášilové vynikají svojí hravostí, vtipem, infantilností. Dané fotografie oplývají originálními detaily, křiklavou barevností, netypickými exteriéry a citem pro detail.

Postmodernisticky vyznívají fotografie Markéty Dlouhé-Márové (2008-2009), které nastavují téma konzumu, samoty a odcizenosti, vyvěrající z kritické reflexe soudobého životního stylu. Na snímcích vystupují postavy v bondage oblecích, které jsou fotografovány v hotelových pokojích v různých městech (například Puerto Piramides, Buenos Aires, Peking, Karlovy Vary apod.).

Podobné poselství můžeme odezírat z vystavených fotografií Dušana Kochola (cyklus „Eye of Providence“; 2009), které jsou na rozdíl snímků Markéty Dlouhé význačnější. Fotografie Dušana Kochola jsou plně depresivní atmosféry a symbolických odkazů, pomocí kterých se autor snaží fantazii diváka vyburcovat k interpretaci mysteriózního příběhu naznačeném v celém cyklu fotografií. Na některých Kocholových fotografiích jsou zobrazeny bezvládně ležící postavy s páskami přes oči, o kterých nelze s jistotou říci, zda právě sní, či zda jsou již po smrti. Snímky Dušana Kochola v sobě nezapřou vliv slavného amerického fotografa Gregoryho Crewdsona, které u diváka vyvolávají podobné dojmy.

V prvním patře divadla Reduta rovněž můžeme dále naléznout Komorní sál, kde jsou hlavně vystaveny práce studentů, které spadají do žánru emocionální dokumentární fotografie.

Julie Štýbnarová zde vystavuje svůj cyklus („Autoportrét 2005 – 2010“; 3. ročník) zvláště vyznívajících autoportrétů, které autorka sestavila pomocí časoběrné metody. Soubor snímků jako celek divákovi svoji myšlenkovou hloubku odkryje až po delším pohledu na jednotlivé fotografie (různé výrazy obličeje, přítomnost a nepřítomnost dětí na fotografiích nastavují odlišnou atmosféru a vyznění jednotlivých snímků). Vizuální atraktivitu snímků rovněž zvyšuje rytmičnost jejich obsahu, která se divákovi zjeví při globálním pohledu na celou sérii fotografií.

Netradiční využití světla televizní obrazovky můžeme spatřit u fotografií (z cyklu „Spotlight“ 2009; klauzurní práce za 2. ročník) Ester Erdélyové, jež ozvláštňuje atmosféru svých snímků. I když pozornost diváka se jako první nejdříve zaměří na osvětlenou část fotografie, tak pohled do neosvětlených partií snímků skrývá prvky, které důležitým způsobem dokreslují příběh celé fotografie (například fotografie ženy, kde si můžeme v pozadí snímku všimnout podobizny jejího syna). Na snímcích tak kontrast mezi osvětlenými a neosvětlenými partiemi vytváří znatelné pnutí.

Niternými emocemi jsou prosyceny fotografie Evy Malušové (Z cyklu „Malé noční návštěvy“; 2009), jejíž expresivitu zvyšuje tušená přítomnost autorky na každém snímku a také extrémní stylizace zapříčiněná použitou fotografickou technikou (Lomo fotografie). Ze snímků Malušové, jež všechny vznikly v noci, je cítit snaha o sebereflexi i depresivní úzkost zažívaná při nočních „tápáních“.

Nadmíru povedeným dokumentem je obrazová sonda (cyklus fotografií „Máma“; 2009), kterou na výstavě předkládá Zuzana Zbořilová. Ačkoliv autorka fotografovala svoji matku, tak na snímcích je cítit prapodivný neklid a neveselá atmosféra, jež naznačuje citové napětí, které zřejmě mezi nimi panuje (nejzajímavěji vypadá snímek matky plovoucí v bazénu – netradiční kompozice a práce s ponurou tonalitou obrazu).

Vynikající černobílý dokument (cyklus „Brácha“; 2010) předkládá Roman Franc na svých velkoformátových fotografiích, na kterých zachytil svého malého bratra. Silně emotivní snímky zaujmou oči diváka především svou precizní kompozicí, působivou tonalitou černobílého obrazu či kreativním využíváním různých reflexí v oknech či zrcadlech. Některé fotografie Romana France připomínají práce některých známých fotografů, kteří rovněž pracovali s černobílou fotografií (například snímek bratra skrze okno vzdáleně připomíná slavnou fotografii „Maya Deren“ od Alexandera Hackenschmieda).

V Komorním sále rovněž nalezneme část dokumentárního cyklu „Dům č.13/5; (3. ročník; 2009) Ondřeje Žižky, jenž se zaměřil na vybraný dům, kde s fotoaparátem v ruce fotografoval jeho obyvatele a zachycoval jeho vizuálně expresivní zákoutí. Žižkovy fotografie na diváka dokáží působit svou zvláštní náladovostí.

Potemnělé záběry objektů komunistické architektury v Opavě můžeme nalézt ve fotografiích Marka Malůška, které byly vytvořeny v rámci cyklu „Tiché město Opava“ (2008).

Nejpestřejší a také největší objem fotografií může návštěvník výstavy shlédnout v posledním patře výstavy. Zde se totiž nalézá, kromě fyzicky vystavených děl, také dvacetiminutová videoprojekce propojená hudebním doprovodem, kterou by si divák neměl nechat ujít. Obsahuje totiž dalších cca 270 fotografií, tedy více snímků, než je možné nalézt v celé výstavě.

Z vystavených snímků, které se nalézají ve třetím podlaží expozice, nelze nezmínit například zdařilou minisérii „Bazény“ (2008) od Petera Nagyho. Jedná se o efektní pohledy na prostředí veřejných koupališť, ve kterých hraje hlavní prim rafinovaná práce s expozicí, barevným kontrastem i kompozicí. Například Nagyho fotografie, na které jsou zachyceny siluety lidských postav ve vodním tobogánu, dokáží uhrančivě poutat pozornost na několik desítek sekund.

Bizarní podívanou poskytuje soubor fotografií „Chvilé šampiónů“ (bakalářská diplomová práce; 2009) od Svatopluka Klesnila. Autor v nich zachytil odvrácenou tvář zemědělských soutěží, kde jsou voleni zvířecí „šampióni“. Z uvedených snímků je cítit kritické „zrcadlo“, které autor nastavil vůči společnosti, ve které je hospodářské zvíře považováno převážně za věc. Fotografie vynikají svojí tísnivou atmosférou, kterou Klesnil umocnil používáním zábleskových svítidel. Dodejme, že Svatopluk Klestil za danou sérii obdržel druhou cenu (kategorie Každodenní život) v rámci soutěže Czech Press Photo 2009.

Barevný dokument Krzysztofa Golucha „Ragbisté“ (klauzurní práce za 4. ročník; 2009) diváka uvádí do světa postižených lidí (vozičkáři), kteří i přes svůj handicap hrají na vysoké úrovni sport. Fotografie jsou ojedinělé především svojí schopností působit na emoce diváka. Snímky Golucha hodně staví na kreativní práci s expozicí, která snímkům propůjčuje specifické kouzlo.

Mezi fotografie, které byste si ve třetím podlaží výstavy neměli nechat uniknout, patří rozhodně cyklus „Absurdistán – domov můj“ (klauzurní práce za 4. ročník; 2009), jenž vytvořil Luboš Fojtík. Jedná se o absurdní výjevy ze společenského života, které autor zachytil v ČR při různých příležitostech. Na tváři diváka tyto fotografie dokáží zprvu vyloudit nenucený úsměv i přesto, že se na nich vlastně nic veselého nevyskytuje. Tento cyklus vynesl autorovi v roce 2009 vítězství ve fotografické soutěži FRAME (1. místo v kategorii „IN“).

Ukázkový sociální dokument („Na východ od ráje“; 3. ročník; 2010), nesoucí stopy vlivu fotografa a pedagoga ITF prof. Jindřicha Štreita, předkládá Martin Wágner. Jedná se o sugestivní černobílé snímky, které Wágner pořídil při svých fotografických toulkách ve vesnicích na Sibíři a Dálném východě.

Dalším černobílým dokumentem, který stojí za zmínku, je mini série fotografa Davida Mužíka, jež nese označení „ Hodina mezi psem a vlkem “ (1. ročník; 2010). Nalezneme v ní expresivní záběry mladých Romů. Škoda, že u fotografií chybí informace, jež by neznalému divákovi alespoň trochu načrtly kontext, ve kterém dané snímky vznikly.

Výrazivo černobílé fotografie ve své tvorbě rovněž používá Jiří Žižka, který na výstavě prezentuje část své série snímků („Psychiatrická léčebna v Opavě“; magisterská diplomová práce; 2009), na kterých působivě zachytil charakteristické prostředí psychiatrické léčebny, kde o depresivní atmosféru rozhodně není nouze.

Fotografie Marka Pavalay opět pozornost návštěvníka nasměrovávají k obrazovým fragmentům ze života bohatého Roma (Cyklus „Daniel“ klauzurní práce za první ročník; 2009). Tématicky (tj. dokumentování života bohatých romů) Pavalův cyklus snímků připomíná práci italského fotografa Carla Gianffera, který v Rumunsku s fotoaparátem v ruce sondoval bohatou vrstvu místní romské smetánky (za cyklus "Gypsy Interiors" rómských portrétů Gianffero uspěl v roce 2009 na věhlasné soutěži World Press Photo). Nicméně v porovnání s uvedeným fotografem jsou Pavalovy snímky více temné a snaží se vypovědět určitý příběh o hlavní portrétované postavě.

Na výstavě můžeme naléznout pouliční fotografie z prostředí Brna (2009), které pořídil redaktor časopisu DigiFoto Tomáš Hliva (taktéž student I.T.F.).

Fotografickým postřehem se může rovněž pochlubit Šimon Pikous, který si na paškál vzal světový šampionát v lyžování (cyklus „Šampionát v lyžování; 2009), jenž proběhl v loňském roce v Liberci. Například jeho fotografie běžeckých lyží položených na zeleném trávníku přináší podobně netypickou podívanou, jako v případě již zmiňovaného Absurdistánu Luboše Fojtíka.

Brněnská výstava „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě“ nabízí vskutku enormní množství vystavených fotografií. Divákovi zabere prohlídka expozice cca 1 hodinu času, které ovšem nebude litovat, protože se mu před očima budou míhat kvalitní a vyzrálé soubory fotografií.

Na uvedené výstavě má návštěvník jedinečnou možnost si udělat představu o výsledcích, které prostřednictvím prací svých studentů, vykazuje opavský Institut tvůrčí fotografie. Expozice nabízí

kromě převažujícího žánru dokumentární fotografie, také prezentace dalších kategorií fotografické tvorby, jakými je například módní, portrétní a konceptuální fotografie. Díky tomu disponuje jmenovaná výstava ITF jedinečným potenciálem inspirovat fotograficky tvořící část populace, jež danou expozici fotografií navštíví.

Oceňujeme kurátorskou snahu sestavit celou expozici tak, aby fotografie podobného vyznění byly soustředěny blízko sebe. Chválíme rozhodnutí organizátorů danou výstavu umístit do rozlehlých a příjemně vypadajících prostor divadla Reduta, ve kterých se uvedená expozice velmi dobře vyjímá (dobré osvětlení, kultivovaný vzhled architektonicky zajímavých interiérů).

Nicméně bychom uvítali, kdyby vystavené fotografie byly vybaveny popiskami, které by kromě standardních informací (jako jsou například jméno autora, název cyklu, datum a rok jeho vzniku) obsahovaly také několik vět o tvůrčím záměru autora. Ten by mohl méně znalým divákům osvětlit kontext, ve kterém byly dané snímky pořízeny (jako tomu je například na fotografických výstavách World a Czech Press Photo). U některých snímků, pokud je divák již předtím někde neviděl, zůstává skrytý jejich hlavní smysl (například série „Domésticas“ od Andreje Balca a další), což je škoda.

Přiznáme se, že název „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě“ může na někoho působit trochu matoucím způsobem. Budí zdání, že na výstavě se divák bude moci setkat s výběrem těch nejlepších snímků, které v uplynulých 20. letech vyprodukovali studenti ITF. Ve skutečnosti se na výstavě objevují pouze práce současných studentů ITF. a nikoliv těch, kteří danou již prošli před lety (na výstavě například chybí ukázka fotografií Dity Pepe, Jiřího Křenka, Lucie Nimcové, Miroslava Němečka, Jana Branče a dalších talentovaných fotografů, kteří ITF vystudovali). Dvacetileté kulaté výročí I.T.F. by si možná takto pojatou retrospektivu ve stylu „the best of...“ dozajista zasloužilo. Jedním z možných řešení tohoto možná „nedostatku“ by bylo zvětšení objemu promítaných videoprezentací, pomocí kterých by tak bylo možné prezentovat větší množství fotografií od více autorů. Na druhou stranu, s přihlédnutím k omezeným kapacitám výstavních prostor, je ale pochopitelné, že práce stávajících studentů musely dostat přednost před staršími cykly od fotografů, jež se stali účastníky předchozích retrospektivních výstav u příležitosti oslav 10 a 15 let od založení ITF.

Sečteno podtrženo, uvedenou výstavu „Dvacátý rok Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě“ rozhodně doporučujeme navštívit, protože daná výstava, jak svým rozsahem, tak i obsahem, skýtá velmi lahodící kulturní zážitek pro všechny lidi, které zajímá stav a vývoj současné moderní fotografie.

Daniel Poláček

Zdroj: fotografický server Fotografovani.cz.

